

УДК 347(77+78)

JEL Classification: O30; L21; M31

Перерва Петро ГригоровичORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6256-9329>

д-р екон. наук, професор

завідувач кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Маслак Марія ВолодимирівнаORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3322-740X>

канд. екон. наук, доцент

докторант кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

(Харків, Україна)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розглянуто теоретико-методичні питання вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності. Сформовано та обґрунтовано фундаментальні принципи вартісного оцінювання інтелектуальної власності, які тісно корелюють з точністю та об'єктивністю здійснюваної оцінки. Визначено дві базові складові вартісної оцінки інтелектуального продукту – аналітичну та розрахункову, – грамотне поєднання яких дозволяє сформувати науково обґрунтований результат оцінювання. Доведено, що крім ринкової вартості в науковому обігу використовуються і інші значення вартості об'єкту інтелектуальної власності: інвестиційна, страхова, застава, установча, інвестиційна. Сформовано визначення кожного виду вартості та доведено залежність їх значення від стадії життєвого циклу інтелектуального продукту, вартість якого оцінюється. З використанням процедури колективної експертної оцінки отримано конкретні кількісні результати розрахунків різних видів вартості по стадіям життєвого циклу інтелектуального продукту, в основу яких покладено співвідношення ринкової вартості інтелектуального товару і інших видів вартості інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, життєвий цикл, вартісна оцінка, співвідношення, ефективність, промислові підприємства

DOI: 10.15276/mdt.7.2.2023.5

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Проводячи дослідження методологічних та економічних засад інтелектуальної власності, можемо стверджувати, що єдине, чим людина дійсно може володіти - це те, що вона сама створює. І єдине, що вона може створити без потреби, щоб хтось інший дав їй для цього якусь сировину, – це інтелектуальна власність. Якраз такого результату очікують промислові підприємства, плануючи та виконуючи значні за обсягами завдання в сфері своєї інтелектуально-інноваційної діяльності. Результати інтелектуально-інноваційної діяльності та створена інтелектуальної власності є ключовим джерелом економічного розвитку. Світова практика показує, що інвестиції в інновації та об'єкти інтелектуальної власності збільшуються з кожним роком. Українські підприємства поступаються позиціями світовим лідерам, наприклад, таким технологічним гігантам, як

© 2023 The Authors. This is an open access article under the CC BY license
(<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

Apple, Volvo, Scandinavian Airlines, Alphabet Inc. (Google), Boeing, Microsoft, AMD, Huawei, Oracle, Siemens з високими показниками ринкової капіталізації [1, 2].

Проте, попри наявність суттєвого відставання, останніми роками розвивається тенденція до збільшення частки інтелектуальних продуктів у складі нематеріальних активів українських підприємств, тому логічно виникає проблемне питання пов'язане з формуванням, обліком, оцінкою, управлінням результатами інтелектуально-інноваційної діяльності. Досить актуальним стає і питання розробки та наукового обґрунтування методичних положень та алгоритмів вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності та підвищення ефективності їх ринкового використання.

Недосконалість наявної нормативно-правової бази оцінювання, відсутність дієвих алгоритмів управління інтелектуальною власністю від моменту її створення до комерційного використання результатів інтелектуально-інноваційної діяльності роблять конче необхідним створення наукового обґрунтування та розробку науково-методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності ринкового використання об'єктів інтелектуальної власності на промислових підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких покладений початок вирішенню даної проблеми і на які спирається автор. Методи вартісного оцінювання прав інтелектуальної власності викликає інтерес багатьох дослідників. До цього часу вітчизняні та зарубіжні науковці представили науковій спільноті значну кількість досліджень з цього питання [1-20].

Значний обсяг роботи по вирішенню проблеми вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності провели В.І. Борзенко, О.М. Бузикіна, О.Б. Бутнік-Сіверський, Т.О. Гусаковська, С.М. Ілляшенко, В.С. Морозов, Д. Коціскі, С.Нагі, Т.О.Кобелева, О.Д. Витвицька, С.І. Ковальчук, А.В. Косенко, О.І. Маслак, О.Д. Святоцький, Н.П. Ткачова, П.М. Цибульов. Аналіз їх наукових публікацій показує, що вартісне оцінювання та ринкове позиціонування прав інтелектуальної власності в достатній мірі повно вивчені. Однак ефективного методу оцінювання ринкової вартості інтелектуальної власності на цей час ще не існує.

Для більш детального розуміння стандартного і ринкового процесів вартісного оцінювання необхідно подальше вивчення теоретичних та практичних проблеми, пов'язаних з розробкою, впровадженням та ринковою реалізацією інтелектуальних продуктів та послуг. Відповідно недостатня розробленість проблем цієї галузі, а ще її науково-практичне значення визначили вибір теми цієї статті, її мету та головні завдання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Сучасний час характеризується бурхливим розвитком економіки, тому з'являються різноманітні технічні рішення, які відрізняються інноваційним підходом. Також зростає кількість наукоємних галузей виробництва, в зв'язку з цим значення наявності інтелектуальної власності в активах виробництва багаторазово зростає. Це важлива нематеріальна перевага, яке впливає на вартість компанії на ринку. Саме тому оцінка інтелектуальної власності - важливе питання для багатьох підприємців. Зростання значення вартісної оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності пов'язано з тим, що «стратегічною сировиною» для підприємств, які виробляють наукомістку продукцію, є комерційно цінні ідеї, оформлені патентами, свідоцтвами, ліцензіями, що дають право на виробництво і реалізацію наукомісткої продукції, а також ноу-хау і договори, пов'язані з їх передачею. Саме тому їх вартісна оцінка поступово перетворюється в один з найважливіших напрямків експертизи інвестиційних проектів і бізнес-планів корпорацій, банків, фінансово-промислових груп.

В даний час використовуються три основні підходи до проведення вартісної оцінки інтелектуальної власності – витратний, порівняльний (ринковий) і прибутковий, кожен з яких має свої різновиди, свої переваги та недоліки. Існуючі традиційні підходи широко представлено як в офіційних методичних положеннях щодо оцінювання інтелектуальної власності, так і в численних наукових дослідженнях. Разом з тим, поза увагою дослідників залишилася проблема врахування життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності. Формування такого роду методичних рекомендацій є важливою науковою задачею. Актуальність вирішення цієї задачі збільшується з огляду на те, що оцінювання інтелектуальної власності, як правило, здійснюється тільки з огляду на ринкові перспективи інтелектуального продукту. Але, крім ринкових перспектив, інтелектуальної власності має ще низку можливих напрямків свого використання: сфера інвестицій, застави, страхування, внеску в уставний капітал і таке ін.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є формування науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо визначення організаційно-економічних домінант, які стають однією із головних рушійних сил по забезпеченню ефективного оцінювання ринкової вартості інтелектуальних технологій. Це надає реальну можливість застосовувати отримані результати на практиці, здійснювати регулювання та управління інтелектуальними технологіями, зокрема в сфері трансферу та комерціалізації результатів інтелектуально-інноваційної діяльності промислових підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вартісне оцінювання інтелектуальної технології – це процес встановлення ринкової вартості об'єкта оцінки для специфічних цілей, результатом якого є науково обґрунтована ринкова позиція інтелектуального продукту.

Проведення вартісного оцінювання об'єкту інтелектуальної власності може мати різні задачі і різну мету. Практика оцінювачів вартісного вираження інтелектуальної технології передбачає частіше всього одну з наступних задач:

- встановлення ціни на об'єкт інтелектуальної власності між зацікавленими в його покупці та продажу контрагентами;
- обґрунтування максимально можливої ціни на об'єкт інтелектуальної власності, яку міг би отримати патентовласник від потенційного покупця (споживача);
- обґрунтування максимально можливої ціни на об'єкт інтелектуальної власності, яку міг би запропонувати покупець (споживач) потенційному патентовласнику;
- визначення поточної вартості об'єкту інтелектуальної власності як наявного нематеріального активу промислового підприємства;
- визначення розміру упущеної вигоди патентовласника внаслідок настання якихось негативних подій на підприємстві;
- кількісне обґрунтування розміру роялті (паушального платежу) при укладенні ліцензійних договорів;
- визначення розміру неправомірного збагачення правопорушника виключних прав на об'єкт інтелектуальної власності;
- обґрунтування розміру економічних збитків правовласника на основі суми заподіяної шкоди внаслідок непромірного використання об'єкту інтелектуальної власності іншими суб'єктами господарювання;
- встановлення справедливої ринкової ціни на інтелектуальний продукт при продажу його іншому суб'єкту господарювання;
- для визначення та обґрунтування терміну корисного використання інтелектуального продукту;
- для оцінки фінансової справедливості комерційної операції з об'єктом інтелектуальної власності (продаж, ліцензування, передача, інвестування).

Різні дослідники звичайно можуть прийти до різних результатів, але ринкова вартість інтелектуальної технології є об'єктивною величиною, що відтворює, з одного боку, стан ринку, з іншого – стан об'єкта на певний період часу.

Оцінка – це процес встановлення дослідником вартості об'єкта оцінки для специфічних цілей, результатом якого є науково обґрунтована думка про вартість інтелектуального об'єкта. При цьому вона включає в себе дві базові складові – аналітичну та розрахункову, – поєднання формує науково обґрунтовану думку [3].

Аналітична складова – це аналіз минулої, поточної та прогнозування майбутньої ситуації на ринку, вивчення наданих замовником документів, думок щодо важливості тих чи інших факторів, які в більшій чи меншій мірі впливають на вартість об'єкта оцінки, самостійний вибір дослідником джерел інформації, можливих підходів та методів оцінки. Саме аналітична складова пояснює можливість отримання різної вартості, отриманої різними дослідниками.

Розрахункова складова – це введення отриманих різними способами даних до математичних формул і отримання результатів, які знову будуть аналітично перероблятися, поки дослідник не прийде до кінцевої мети, яка і визначає його завдання.

Вартісна оцінка інтелектуальної технології досить складна та відповідальна робота. Ефективне її виконання, на нашу думку, можливе тільки при дотримання певних правил або принципів, які професійні оцінювачі називають фундаментальними.

На думку В.С. Морозова та С.В. Шикириної [3] такого роду принципи мають не тільки економічну природу, а повинні відтворювати і інші напрямки, які тісно корелюють з точністю та об'єктивністю здійснюваної оцінки.

На рис. 1 представляємо систему принципів ринкового оцінювання об'єктів інтелектуальної власності. Для кращого сприйняття значущості та сфери використання пропозованих принципів вся їх сукупність розділена три характерні групи. Більш повне використання тих чи інших принципів, на нашу думку багато в чому залежить від завдань, основні з яких ми виклали вище, що стоять перед оцінювачем.

Якщо вартісну оцінку інтелектуального продукту проводить його патентовласник, то більшою мірою слід врахувати першу групу принципів, які орієнтовані на максимальне дотримання якраз інтересів патентовласника. Якщо вартісне оцінювання замовляє потенційний споживач (покупець) інтелектуальної технології, то в цьому випадку більшою мірою виконуються принципи, віднесені до другої групи, які орієнтовані на дотримання в максимальній мірі якраз інтересів споживача об'єкту ІВ.

При виконання завдань підготовки інтелектуального продукту до ринкової реалізації базовими вимогами для проведення вартісної оцінки об'єкту ІВ повинні бути принципи дотримання законів ринкової економіки. Всі ці дії в максимальній мірі будуть сприяти точності та об'єктивності результатів проведеного оцінювання.

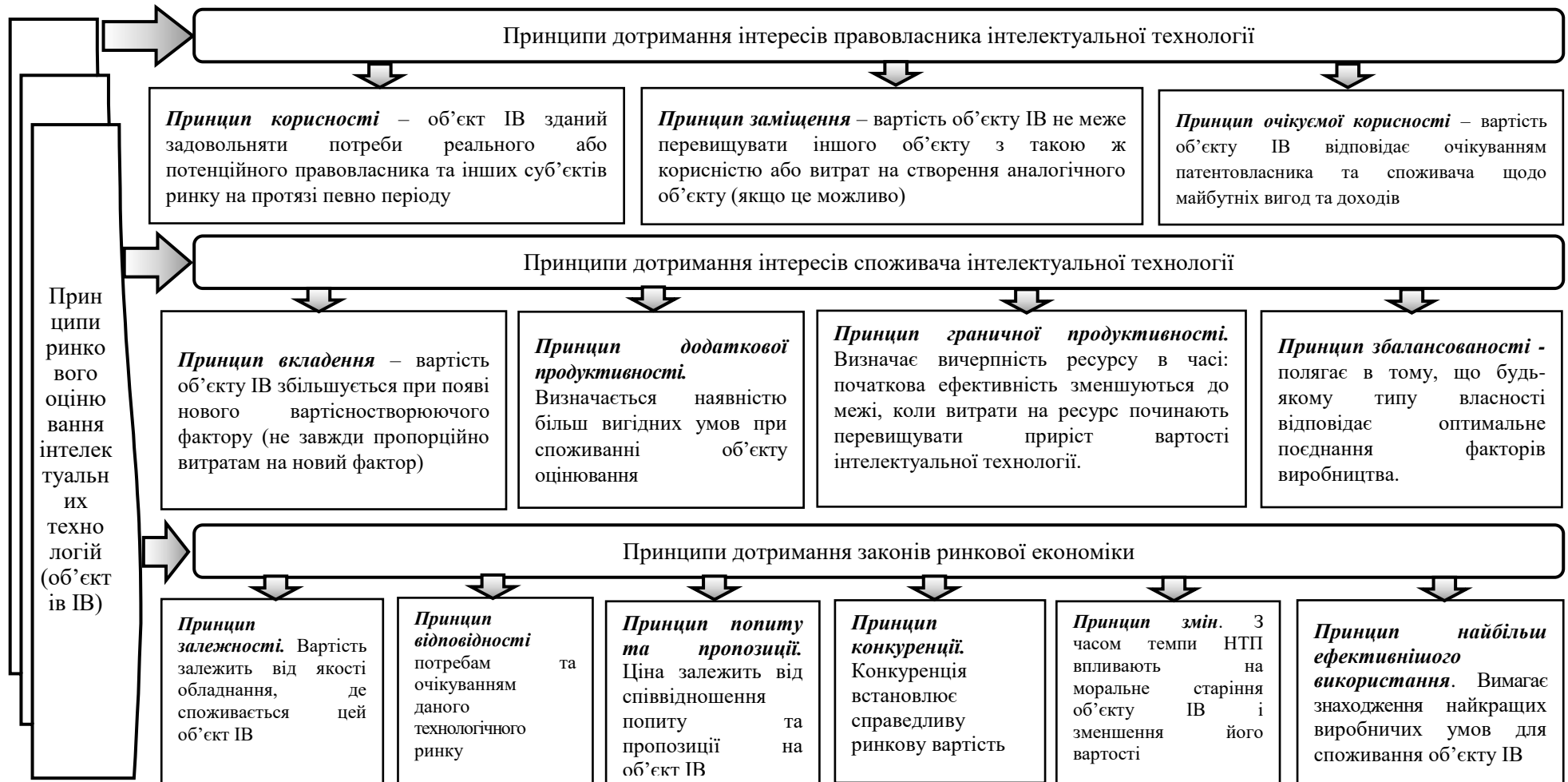

Рисунок 1 – Характеристичні групи базових принципів ринкового оцінювання об'єктів інтелектуальної власності (ІВ)

Джерело: авторська розробка

На значення вартісної оцінки інтелектуального продукту багато в чому впливає вид вартості, більш конкретна мета її оцінювання [4] (рис. 2).

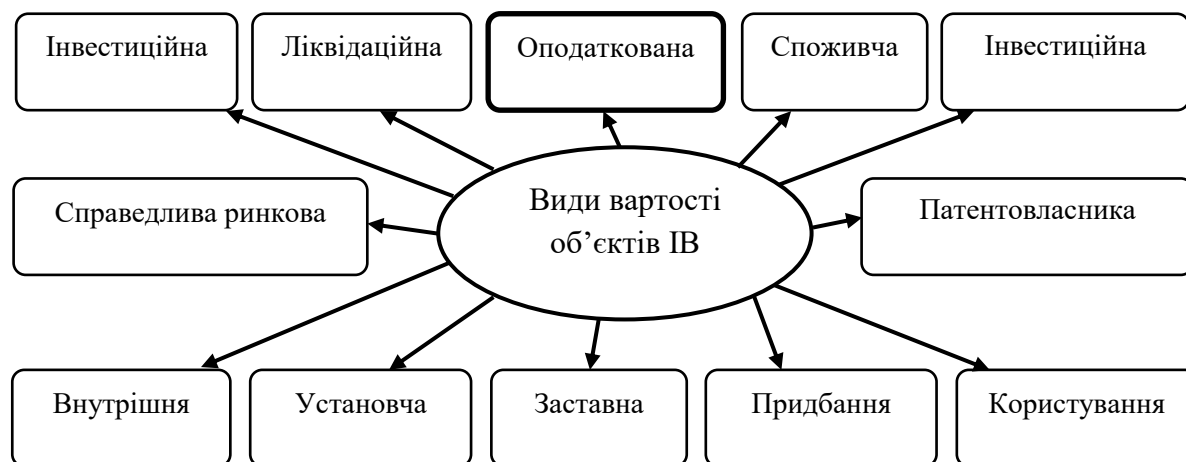

Рисунок 2 – Класифікації видів вартості інтелектуальних продуктів як об'єктів оцінки

Джерело: авторська розробка

Представимо економічну характеристику видів вартості інтелектуальних технологій [1, 4, 11, 18, 20].

Інвестиційна вартість – це вартість інтелектуального продукту для інвестора або групи інвесторів з певними цілями інвестицій та врахуванням визначеного набору інвестиційних критеріїв. Вартість визначається критеріями та цілями інвестування.

Ліквідаційна вартість – це вартість інтелектуального продукту при вимушеній продажі патентовласником свого надбання. Вона відтворює суму грошей, яку можливо отримати від продажу об'єкту інтелектуальної власності в терміни, які є досить короткими для проведення маркетингових заходів.

Оподаткована вартість – вартість, що розраховується на базі визначень, які містяться у нормативних документах щодо оподаткування власності.

Справедлива ринкова вартість – розрахункова величина, що дорівнює грошовій сумі, за якою продавець, який має повну інформацію про вартість майна і не зобов'язаний його продавати, згоден був би продати його, а покупець, який має повну інформацію про вартість майна та не зобов'язаний його купувати, згоден був би придбати. Це найвища ціна у грошовому вираженні, яку принесе продаж власності на конкурентному та відкритому ринку за дотримання всіх умов, властивих справедливій угоді, а також при тому, що як покупець, так і продавець діють розумно і зі знанням справи, а на ціну угоди не впливають сторонні стимули [4]. Реалізація цієї вартості можлива при наявності певних умов, зокрема, наявності вільної конкуренції, повної поінформованості патентовласника та покупця про умови використання об'єкту інтелектуальної власності.

Споживча вартість – вартість інтелектуальної власності в ідентифікованому використанні.

Вартість патентовласника – величина, що відображає сукупну корисність об'єкту інтелектуальної власності і представляє внесок у результати функціонування підприємства під час виробництва, враховуючи плани, ресурси та обмеження власника.

Вартість придбання – сума, яку специфічно ідентифікований покупець заплатив би за об'єкт інтелектуальної власності, з урахуванням планів та прогнозів щодо його використання на своєму виробництві.

Вартість користування – вартість інтелектуальної власності для конкретно ідентифікованого користувача.

Страхова вартість – вартість власності, що визначається положеннями страхового контракту чи полісу.

Заставна вартість – означає суму, яку патентовласник може позичити, використовуючи інтелектуальний продукт як забезпечення боргу.

Установча вартість – вартість, встановлена в установчому договорі при створенні нового підприємства або його реорганізації.

Внутрішня вартість – вартість інтелектуальної власності без урахування будь-якого конкретного покупця або продавця. Використовується стосовно об'єктів інтелектуальної власності, за використання яких підприємство отримує дохід від ліцензії або інших угод.

В залежності від цільового призначення результатів вартісного оцінювання інтелектуального продукту, в залежності від того, хто потребує для свого використання ці результати, оцінювач може в певній мірі диверсифікувати методи та інструменти проведення оцінки, віддаючи пріоритет тим чи іншим методичним підходам [4]. В табл. 1 представлено пропозиції щодо наявності певного взаємозв'язку між видом вартості, метою її визначення та споживачем результатів вартісного оцінювання інтелектуального продукту.

Таблиця 1 – Залежність між видом вартості, метою оцінки та замовником вартісного оцінювання об'єкту ІВ

Мета оцінки	Для цих потреб здійснюється оцінювання					
	Патенто-власник	Фірма-споживач	Інвестор	Кредитор	Страховик	Держава
Відчуження або придбання	ринкова		не використовується			ринкова
Для оформлення застави	заставна		не використовується			заставна
Для потреб страхування	страхова		не використовується		страхова	
Збитки від порушення виключних прав	ринкова, страхова		не використовується		страхова	ринкова, страхова
Оцінка вартості підприємства	внутрішня вартість		інвестиційна	страхова	страхова	страхова
Оцінка майбутніх прибутків та доходів	вартість користування		Інвестиційна вартість			
Для розвитку підприємства	немає	інвестиційна			не використовується	
Як база для оподаткування	немає	оподаткована		не використовується		
Для внеску до статутного фонду	установча		не використовується			установча
При ліквідації (банкротстві) фірми	немає	ліквідаційна	немає	ліквідаційна		

Джерело: розроблено авторами з використанням [1, 4]

При реалізації інвестиційних проєктів, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності важливою та актуальною є проблема визначення майбутнього доходу (прибутку), вартісного оцінювання інтелектуально-інноваційного продукту, визначення стратегії комерційного використання для отримання якомога більшого прибутку.

Теорія та практика оцінювання ринкової вартості об'єктів інтелектуальної власності в достатній мірі широко обґрунтувала три базових методичних підходи – витратний, прибутковий (дохідний) та порівняльний (ринковий). В найбільшій мірі умовам ринкової економіки відповідають порівняльний та дохідний підходи, але нерідко трапляються випадки, коли вказані методичні підходи (особливо це стосується порівняльного підходу) використати або зовсім немає можливості, або їх використання пов'язане з суттєвими складнощами та невисокою точністю кінцевого результату розрахунків.

Проведене дослідження практики використання вказаних методичних підходів надає підстави стверджувати, що вартість інтелектуального продукту прямо залежить від можливих термінів його використання. Чим більший термін ефективного використання об'єкту інтелектуальної власності, тим більшою може бути сума майбутнього доходу (прибутку), які можливо очікувати від цього об'єкту і, відповідно, тим більшою буде його вартісна оцінка. Виходячи з цих положень, пропонуємо визначати вартість інтелектуального продукту в залежності від стадії його життєвого циклу. Структура життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності стосовно вирішення задачі його вартісного оцінювання представлено в табл. 2.

Таблиця 2 – Особливості вартісного оцінювання об'єкту інтелектуальної власності по стадіям його життєвого циклу

№№ стадії	Назва стадії	Особливості розрахунку вартості об'єкту ІВ
1	Створення об'єкту ІВ	Кількісні значення можуть мати тільки ринкова та інвестиційна вартості
2	Початок впровадження інтелектуальної технології	Є тільки потенційні значення більшості вартостей, які при подальшому успіху об'єкту мають реальні тенденції до зростання
3	Перший етап використання (початок споживання)	Комерційний успіх об'єкту ІВ на ринку, максимум ринкової та інвестиційної вартості
4	Другий етап використання (повна реалізація потенційного попиту)	Початок негативних тенденцій, технологія потребує модернізації або заміни іншою
5	Третій етап використання (попит різко зменшується)	Різке зменшення вартості по більшості її видів, незначний розмір зберігає ринкова вартість
6	Вичерпання комерційного ресурсу використання об'єкту ІВ	По більшості видів вартості розрахунки є недоцільними (вартість практично відсутня)

Джерело: розроблено авторами

Виходячи з наведених в табл. 2 даних, результатів вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності на промислових підприємствах, експертних оцінок провідних фахівців в цій сфері є можливість визначити загальну динаміку зміни різних видів вартості інтелектуального продукту в залежності від стадії його життєвого циклу (рис. 3).

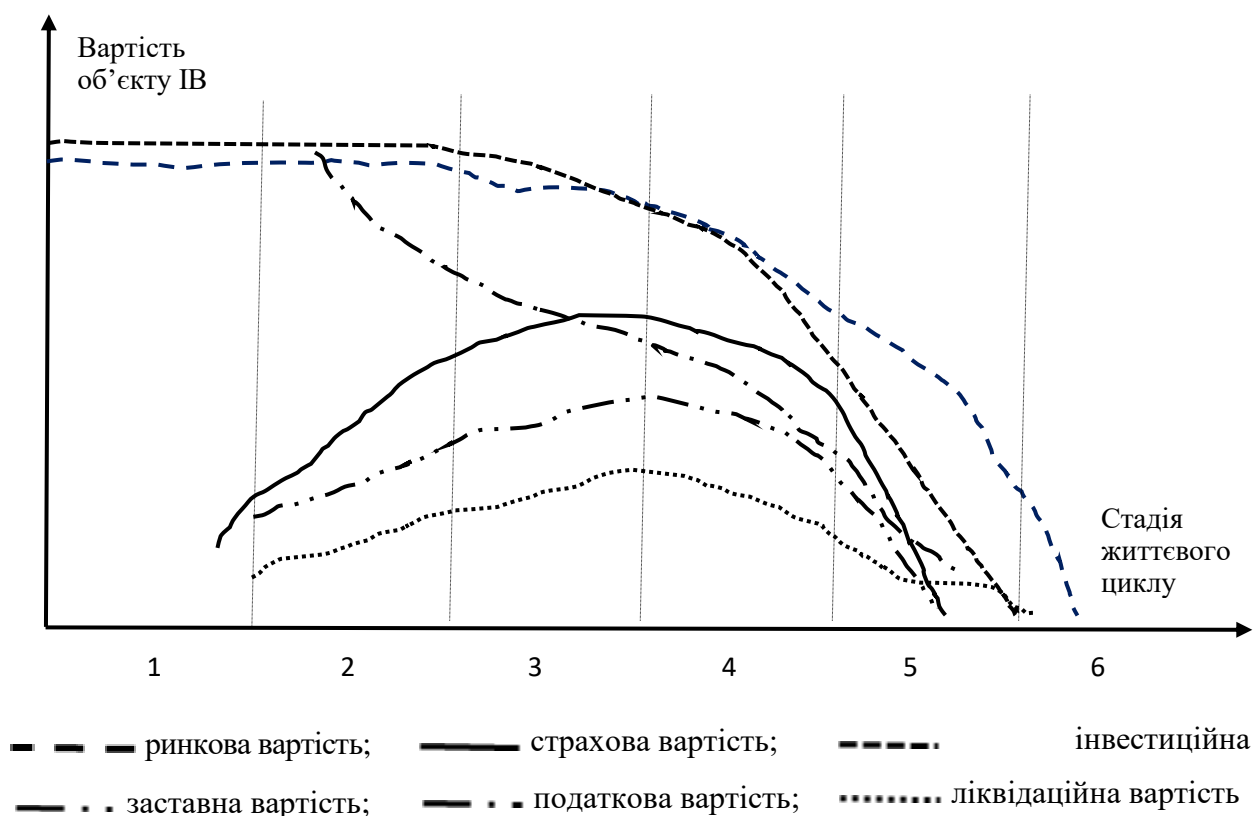

Рисунок 3 – Динаміка зміни різних видів вартості об'єкту інтелектуальної власності в залежності від стадії його життєвого циклу

Джерело: розроблено авторами з використанням [4]

Проведемо більш детальний аналіз графічних залежностей різних видів вартості об'єкту інтелектуальної власності по стадіям його життєвого циклу.

На різних стадіях життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності комерційна ефективність його використання, корисність, ступінь оригінальності та новизни буде різною, відповідно і розмір вартості цього об'єкту інтелектуальної власності буде змінюватись зі зміною стадії життєвого циклу.

На першій стадії, коли інтелектуальний продукт тільки створено і доведено наявність позитивних прибуткоформуєчих характеристик при його споживанні, має місце значний розрахунковий потенціал ринкової вартості. Її наявність спонукає інвесторів до комерційного ризику і вкладення відповідних коштів в ринковий розвиток цієї технології. На цій стадії якраз і виявляються найбільш успішні і ефективні інвестори, професіоналізм яких проявляється в оцінюванні потенційного комерційного потенціалу новоствореної інтелектуальної технології. На нашу думку, на першій стадії життєвого циклу інвестиційна вартість може навіть перевищувати значення ринкової.

Більш обережними на цій стадії є страхові, податкові та кредитні організації. Так як ніякого реального використання технології ще не існує (відповідно і ніякого доходу чи прибутку також немає), то логічно стверджувати, що і відповідних вартостей (податкової, страхової чи залогової) не може бути. Ніхто не буде таку інтелектуальну технологію страхувати, чи обкладати податком, тим більше надавати якісь цінності під її заставу. Комерційні ризики таких дій, якщо передбачити їх появу, будуть надзвичайно великі.

На другій стадії життєвого циклу, інтелектуальний продукт починає своє активне використання у споживачів. Якщо початок цього використання буде в достатній мірі успішним, споживачі з його допомогою починають отримувати суттєві доходи та прибутки, ринкова вартість об'єкту інтелектуальної власності з потенційного значення набуває реального, більш того, вона на цьому етапі досягає свого максимального значення. Аналогічні тенденції характерні і для інвестиційної вартості, на основі чого інвестори практично повністю задовольняють зростаючі потреби споживачів технології. До кінця терміну дії другої стадії життєвого циклу ринкова та інвестиційна вартість об'єкту інтелектуальної власності зберігають свої максимуми. Цим процесам сприяє і той факт, що на другій стадії технологічний продукт в повній мірі зберігає свій комерційний потенціал, який на відміну від свого стану на першій стадії, вже з потенціального перетворюється на реальний. Крім того, надзвичайно важливим є і той факт, що на цій стадії рівень комерційних ризиків незрівнянно менший, ніж його значення на першій стадії життєвого циклу.

Друга стадія життєвого циклу надає реальні підстави для появи і прогресивного збільшення всіх інших видів вартісних характеристик інтелектуального продукту, так як розпочинається реальне впровадження інтелектуального продукту в промисловість. Створюються і проходять промислову апробацію перші ексклюзивні виставкові зразки техніки, створені з використання інтелектуального продукту. Поява і реальне збільшення доходів споживачів даної інтелектуальної власності створюють добрі перспективи для значного її вартісного розміру, зокрема, для податкової власності, яка в цих умовах буде мати найбільші розміри. На наш погляд, динаміка змін розміру податкової вартості багато в чому залежить від змісту податкового законодавства країни, де проводиться відповідна оцінка інтелектуальної власності. З'являються реальні величини (з наявними тенденціями збільшення) страхової, заставної та ліквідаційної вартості.

Третя стадія життєвого циклу визначає час комерційного успіху інтелектуального продукту. Попит на об'єкти інтелектуальної власності на цій стадії зазвичай перевищує пропозицію, їх ринкове позиціонування в достатній мірі ефективне. Разом з тим, на цій стадії закінчується домінування величин ринкової та інвестиційної вартості, які з часом вичерпують свій потенціалний комерційний ресурс. Досягають свого найбільшого значення страхова та заставна вартості, які в подальшому починають різко зменшувати свої розміри. Цікавою представляється динаміка ліквідаційною вартості. По-перше, цей вид вартості має найменші розміри серед всіх видів, які підлягають аналізуванню. По-друге, ліквідаційна вартість не сильно змінюється по стадіям життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності, причому, вона практично не має свого значення на першій та заключній стадіях, що в цілому відповідає завданням, які стоять перед підприємством при його терміновій ліквідації.

Четверта стадія практично вже завершує основні комерційні успіхи інтелектуального продукту на технологічному ринку. Різко зменшується розмір ринкової вартості об'єкту інтелектуальної власності, який суттєво втрачає елементи своєї оригінальності і новизни, які були основними прибуткостворюючими факторами на другій та третій стадіях. Ще більшими темпами зменшується інвестиційна вартість цього об'єкту, практично доходючи до мізерних значень при закінченні четвертої стадії. Звичайно, що інвестори вже не будуть вкладати свої кошти в розвиток інтелектуального продукту, який вже пройшов свої кращі часи на даному ринку. Продовжує своє зменшення і податкова вартість, так як доходи підприємства в зв'язку з різким збільшенням витрат на підтримку даного проекту збільшуються і прибутки пропорційно зменшуються, а на п'ятій стадії зовсім зникають.

На п'ятій стадії активні фінансові дії, пов'язані з конкретним інтелектуальним продуктом практично зводяться нанівець. Практично всі види вартостей, включаючи і ринкову прогресивно зменшуються і до шостої стадії в дуже незначному вигляді доживає тільки ринкова вартість. Ринок наближається до повного вичерпання своєї місткості, хоча комерційний ресурс об'єкту інтелектуальної власності ще повністю не використано, але разом з тим вже активно розглядаються питання покращення та удосконалення інтелектуальних технологій, знаходження для їх використання більш ефективних на цей час сфер комерційного використання. Якщо ресурси цих пропозицій не знаходять свого реального продовження, тоді неминучим буде настання заключної шостої стадії життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності – комерційна смерть інтелектуального продукту, яка може знаменувати появу нових інтелектуальних технологій, більш сучасних, прогресивних та ефективних, які прийдуть на заміну даному продукту у виконанні аналогічних (чи близьких по своєму функціональному призначенню) виробничих функцій.

Розглянуті положення надають підстави для створення відповідних методичних рекомендацій щодо проведення вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності та формування стратегії його найбільш ефективного використання з урахуванням стадії життєвого циклу. В основу цих рекомендацій пропонується покласти принцип найбільш ефективного комерційного використання інтелектуальних продуктів. Згідно думки відомого українського економіста – дослідника інтелектуальної власності Бутнік-Сіверського О.Б., розумний та можливий варіант використання об'єкту інтелектуальної власності буде той, який забезпечить йому найбільш високу поточну вартість, визначену на відповідну дату оцінки [2]. З такою думкою важко не погодитися, так як той варіант використання інтелектуального продукту, обраний серед наявних, можливих так законних альтернативних варіантів, який є фізично можливим, фінансово забезпечений і приводить до найбільшої в грошовому вимірі вартісної оцінки.

Детальних методичних положень для науково обґрунтованого визначення та обґрунтованих вище видів вартості об'єктів інтелектуальної власності на сьогодні не існує. Отримати конкретні кількісні результати розрахунків по стадіям життєвого циклу інтелектуального продукту на сьогодні в певній мірі тільки можливо для ринкової вартості, для чого мають місце відповідні науково-методичні напрацювання [1, 2, 18, 20]. Виходячи з логіки побудови графічних залежностей динаміки зміни різних видів вартості об'єктів інтелектуальної власності, з'являються підстави для визначення певних співвідношень окремих видів вартості об'єкту інтелектуальної власності на різних стадіях його життєвого циклу. На науково-методичну можливість такого методичного підходу вказується в дослідженнях Бузикіної О.М. [4]. Розвиваючи ці пропозиції, авторами було проведено експертне оцінювання цих співвідношень, основні результати якого наведено в табл. 3.

В табл. 3 за базу порівняння прийнята розрахункова ринкова вартість об'єкту інтелектуальної власності з використання наявної методичної бази на першій стадії його життєвого циклу ($B_{p1} = 100\%$). Такий вибір пояснюється тим, що в переважній більшості випадків якраз ця стадія має місце для інтелектуальних продуктів, створення яких вже завершено, а перспективи використання ще не в повній мірі передбачувані. Якщо інтелектуальний продукт успішно проходить першу стадію і знаходиться на наступних стадіях, його вартісні характеристики в оціночному варіанті можуть бути визначені з використанням методичних рекомендацій табл. 3.

Таблиця 3 – Експертне оцінювання співвідношень між різними видами вартості об'єктів інтелектуальної власності за стадіями їх життєвого циклу

№№ пп	Вид вартості об'єкту ІВ	Позна- чення	Стадія життєвого циклу об'єкту ІВ					
			1	2	3	4	5	6
1	Ринкова	B_p	100	1,0...1,1	0,9...1,0	0,5...0,6	0,2...0,3	0,0...0,15
2	Інвестиційна	$B_{інв}$	1,0...1,05	1,0...1,1	0,9...1,0	0,4...0,5	0,1...0,2	0,00
3	Оподаткована	$B_{под}$	0,0	0,0	0,9...1,0	0,5...0,8	0,1...0,3	0,00
4	Ліквідаційна	$B_{лік}$	0,00	0,15...0,20	0,20...0,25	0,15...0,20	0,05...0,1	0,00
5	Споживча	$B_{сп}$	0,9...1,0	0,9...1,0	0,8...1,0	0,5...0,7	0,1...0,2	0,00
6	Патентовласника	$B_{вл}$	1,0	0,9...1,05	0,9...1,1	0,5...0,8	0,2...0,4	0,1...0,2
7	Придбання	$B_{пр}$	0,9...1,0	0,9...1,1	0,8...1,0	0,4...0,5	0,1...0,3	0,00
8	Користування	$B_{кор}$	0,9...1,0	0,9...1,0	0,8...1,0	0,5...0,7	0,1...0,2	0,1...0,2
9	Страхова	$B_{стр}$	0,00	0,3...0,5	0,8...0,9	0,5...0,8	0,05...0,15	0,00
10	Заставна	B_z	0,00	0,2...0,4	0,5...0,7	0,4...0,6	0,15...0,3	0,00
11	Установча	$B_{уст}$	0,2...0,4	0,8...1,0	0,7...0,9	0,4...0,6	0,05...0,1	0,00
12	Внутрішня	$B_{вн}$	0,00	0,8...0,9	0,9...1,0	0,4...0,7	0,2...0,3	0,05...0,1

Джерело: розроблено авторами

У випадку необхідності оперативного визначення ринкової вартості цього об'єкту інтелектуальної власності на іншій стадії життєвого циклу, то тоді використовуємо рекомендації табл.3. Наприклад, ринкова вартість інтелектуального продукту на третій стадії інтелектуального продукту B_{p3} визначається наступним чином:

$$B_{p3} = B_{p1} \times K_{p3} = B_{p1} \times 0,95 = 0,95 B_{p1}.$$

По кожному співвідношенні рекомендуються до використання не точкові, а інтервальні значення показників, що дозволяє врахувати певні додаткові чинники, які впливають на значення того чи іншого виду вартості. В даному випадку значення коефіцієнту $K_{p3} = 0,95$ (інтервал рекомендованих значень 0,9...1,0).

Якщо є певна потреба в оцінюванні іншого виду вартості, то з використанням пропонованих рекомендацій порядок розрахунку буде трохи складніший. Наприклад, розрахунок установчої вартості об'єкту інтелектуальної власності на третій стадії його життєвого циклу здійснюється наступним чином:

$$B_{уст3} = B_{p3} \times K_{уст3} = (B_{p1} \times K_{p3}) \times K_{уст3} = B_{p1} \times 0,95 \times 0,80 = 0,76 B_{p1}.$$

Таким чином рекомендована до практичного використання модель оцінювання вартості (різних її різновидів) враховує стадію життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності, що оцінюється. Надані рекомендації можуть бути також використані і для визначення перспектив можливого споживання інтелектуального продукту на кожній стадії його життєвого циклу, що є надзвичайно важливим при прийнятті ефективних та науково обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок за даним напрямом. Проблема визначення вартості об'єктів інтелектуальної власності хвилює багатьох вчених. Це підтверджує важливість розглянутих проблем, важливість та актуальність розроблених рекомендацій та пропозицій. Разом з тим, в кінцевому підсумку, більшість наданих в статті пропозицій є неординарними, пропонуються вперше і вимагають подальшого доопрацювання, уточнення і розвитку, особливо в

практичному аспекті. Відсутні дослідження, які розглядають галузеві особливості визначення вартості інтелектуальної власності. Для вирішення цього питання необхідна систематизація проведених досліджень, докладніший облік факторів, зв'язок їх із галуззю (сферою економіки) базового використання та подальший розвиток концептуальних положень, які тільки початково позначені нами у викладеній роботі.

Оцінка вартості об'єктів інтелектуальної власності є необхідною умовою їх комерціалізації. Питання оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та їх комерціалізації досить складні та вимагають подальших досліджень для формування їх надійної методологічної та методичної бази. Підвищення вимог до об'єктів щодо якості та конкурентоспроможності виробництва вітчизняних промислових підприємств також обумовлюють необхідність подальшого уточнення принципів і розробки нових методів та інструментів процесу комерціалізації інтелектуальної власності та активного їх введення в господарський обіг.

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник / П.Г.Перерва [та ін.]; ред.: П.Г.Перерва, В.І. Борзенко, Т.О. Кобелева; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Планета-Прінт, 2019. 1002 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41572> (дата звернення 24.04.2023).
2. Бутнік-Сіверський, О. Б. Методологія оцінки вартості майнових прав ІВ та практичні аспекти її застосування: монографія. НДІ ІВ НАПрН України. Київ: Інтерсервіс, 2020. 344 с. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/36726> (дата звернення 20.04.2023).
3. Морозов В.С., Шикирина С.М. Принципи і етапи оцінки бізнесу. *Вісник ГУУ*. 2014. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/printsiyi-i-etapy-otsenki-biznesa> (дата звернення 15.04.2023).
4. Бузикіна Е.Н. Про вплив життєвого циклу на вартість об'єкту ІВ. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2000. №2. С.98–103. URL: <chrome-extension://efaidnbmninnipocajpcgclefindmkaj/http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/2/17.pdf> (дата звернення 24.03.2023).
5. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/39647> (дата звернення 14.04.2023).
6. Kocziszky G., Pererva P.G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc: LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47907> (дата звернення 10.04.2023).
7. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017"*: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молод. вчених (Харків, 27 грудня 2017 р). Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 54–57. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34528> (дата звернення 30.04.2023).
8. Витвицька О.Д., Кобелева Т.О., Перерва П.Г., Ковальчук С.В. Стратегічне управління розвитком підприємства на засадах інтелектуальної власності. *Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки)*. 2022. № 1. С. 52–57. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/263955> (дата звернення 15.04.2023).
9. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Формування системи економічної стійкості та комплаєнс захисту машинобудівного підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2018. № 1 (35). С. 98–106. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf> (дата звернення 10.04.2023).
10. Ткачова Н.П., Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Формування інноваційної та інвестиційної політики промислового підприємства на засадах збалансованої системи показників. *Вісник НТУ "ХПІ"*. 2015. № 59 (1168). С. 96–100. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638> (дата звернення 11.05.2023).
11. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Маркетингові підходи до моніторингу кон'юнктури товарного ринку промислового підприємства. *Екон. вісник НТУУ «КПІ»*: 2017. № 14. С. 468–477. URL:

<http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749> (дата звернення 13.04.2023).

12. Кобелева Т.А., Перерва П.Г. Коррупция как составляющая комплаенс-программы // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. Кременчук, 2017. С. 135–139. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VfD6QJxttC6E07GewolQyuwXXc1jhzY8/view> (дата звернення 10.04.2023).

13. Нагі С., Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності. *Вісник НТУ «ХПІ» (екон.науки)*, 2018. № 15 (1291). С. 89–94. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36346> (дата звернення 30.04.2023).

14. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард–2017»: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків: НТУ "ХПІ", 2017. С. 54–57. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34528> (дата звернення 10.04.2023).

15. Ткачова Н.П., Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Збалансована система показників в інноваційно-інвестиційній політиці промислового підприємства. *Вісник НТУ "ХПІ"*. 2015. № 60 (1169). С. 50–54. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/21105> (дата звернення 13.04.2023).

16. Кобелева Т.О. Сутність та визначення комплаенс-ризиків. *Вісник НТУ "ХПІ"*: 2020. № 1 (3). С. 116–121. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54902> (дата звернення 15.04.2023).

17. Кобелева Т.О. Комплаенс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: ПланетаПринт, 2020. 354 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748> (дата звернення 30.04.2023).

18. Гусаковська Т.О., Кобелева Т.О. Вплив розміру збитків від порушень прав інтелектуальної власності на процес ціноутворення. *Вісник НТУ "ХПІ"*. 2014. № 64 (1106). С. 52–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vsrtp_2014_64_11 (дата звернення 13.04.2023).

19. Кобелева Т.О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник НТУ "ХПІ"*. 2011. № 26. С. 34–43. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14228> (дата звернення 10.04.2023).

20. Маслак О., Перерва П., Кобелева Т., Кучинський В., & Ілляшенко С. (2021). Ефективність інформаційних технологій в управлінні інтелектуальною власністю промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (1), 53–58. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.1.53> (дата звернення 10.04.2023).

1. *Intelektualna vlasnist: mahisterskyu kurs: pidruchnyk (2019) [Intellectual property: master's course: textbook] / P.G.Pererva [ta in.]; red.: P.G.Pererva, V.I.Borzenko, T.O.Kobyelyeva ; Nats. tekhn. un-t «Kharkiv. politekhn. in-t». Kharkiv: Planeta-Print, 1002 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41572> (accessed 24 April 2023). (in Ukrainian).*

2. Butnik-Siverskyu, O.B. Metodolohiya otsinky vartosti maynovykh prav IV ta praktychni aspekty yiyi zastosuvannya: monohrafiya [Methodology for assessing the value of IP property rights and practical aspects of its application: monograph]. NDI IV NAPrN Ukrainy. Kyiv: Interservis, 2020. 344 s. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/36726> (accessed 20 April 2023). (in Ukrainian).

3. Morozov V.S., Shykyryna S.M. Pryntsypy i etapy otsinky biznesu [Principles and stages of business evaluation]. *Visnyk HUU*. 2014. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/printsiy-i-etapy-otsenki-biznesa> (accessed 15 April 2023). (in Ukrainian).

4. Buzykina E.N. Pro vplyv zhyttyevoho tsykladu na vartist obyektu IV [About the impact of the life cycle on the value of an IP object]. *Upravlinnya proektamy ta rozvytok vyrobnyctva*. 2000. №2. S. 98–103. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/2/17.pdf> (accessed 24 March 2023). (in Ukrainian).

5. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/39647> (accessed 14 April 2023). (in English).
6. Kocziszky G., Pererva P.G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc: LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47907> (accessed 10 April 2023). (in English).
7. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobielieva T.O. (2017) Compliance risk in the enterprise. *Stratehiyi innovatsiynoho rozvytku ekonomiky Ukrainy: problemy, perspektyvy, efektyvnist "Forvard-2017": tr. 8-yi Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. stud. ta molod. vchenykh, 27 hrudnya 2017.* [Strategies of innovative development of the economy of Ukraine: problems, prospects, efficiency "Forward-2017": tr. 8th International. scientific-practical Internet conf. stud. and young. scientists, December 27, 2017]. Kharkiv: NTU "KhPI". S. 54–57. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34528> (accessed 30 April 2023). (in Ukrainian).
8. Vytvytska O.D., Kobielieva T.O., Pererva P.G., Kovalchuk S.V. Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpriemstva na zasadakh intelektualnoi vlasnosti [Strategic management of the development of the enterprise on the basis of intellectual property]. *Bulletin of NTU "KhPI" (Economic Sciences)*. 2022. № 1. S. 52–57. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/263955> (accessed 15 April 2023). (in Ukrainian).
9. Kobielieva T.O., Pererva P.G. Formuvannia systemy ekonomichnoi stiiikosti ta komplaiens zakhystu mashynobudivnoho pidpriemstva [Formation of the system of economic stability and compliance of the protection of the machine-building enterprise]. *Economics: realities of time*. 2018. №1 (35). S. 98–106. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf> (accessed 10 April 2023). (in Ukrainian).
10. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobielieva T.O. Formuvannia innovatsiinoi ta investytsiinoi polityky promyslovoho pidpriemstva na zasadakh zbalansovanoi systemy pokaznykiv [Formation of the innovative and investment policy of an industrial enterprise on the basis of a balanced system of indicators]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2015. № 59 (1168). S. 96–100. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638> (accessed 11 May 2023). (in Ukrainian).
11. Pererva P.H., Kobielieva T.O. Marketynhovi pidkhody do monitorynhu koniunktury tovarnoho rynku promyslovoho pidpriemstva [Marketing approaches to monitoring the commodity market situation of an industrial enterprise]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2017. № 14. S. 468-477. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749> (accessed 13 April 2023). (in Ukrainian).
12. Kobeleva T.A., Pererva P.G. Korruptsiya kak sostavlyayushchaya komplaiens-programmi [Corruption as a component of the compliance program] // *Strategic prospects for the development of economic entities in an unstable economic environment: sb. thesis of sciences. robit 2-i All-Ukr. sci.-pract. Internet conf. from international I will participate*, 28-30 leaf fall 2017 - Kremenchuk, 2017. S. 135-139. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VfD6Q-JxttC6E07GewolQywxXc1jhzY8/view> (accessed 10 April 2023). (in Ukrainian).
13. Nagy S., Pererva P.G., Kobielieva T.O. Otsinka vplyvu innovatsiinoi, investytsiinoi ta marketynhovoii polityky pidpriemstva na riven konkurentospromozhnosti [Assessment of the impact of innovative, investment and marketing policy of the enterprise on the level of competitiveness] // *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2018. № 15 (1291). S. 89–94. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36346> (accessed 30 April 2023). (in Ukrainian).
14. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobielieva T.O. Compliance risk in the enterprise // *Strategiyi innovatsijnogo rozvytku ekonomiky Ukrainy: problemy, perspektyvy, efektyvnist "Forvard 2017": tr. 8-yi Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. stud. ta molodyx vchenykh, 27 grudnya 2017.* Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. P. 54-57. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34528> (accessed 10 April 2023). (in Ukrainian).
15. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobelyeva T.O. Zbalansovana systema pokaznykiv v innovatsiynoinvestytsiyniy politytsi promyslovoho pidpriemstva [Increasing the competitiveness of machine-building enterprises on the basis of synergistic benchmarking]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2015. No 60 (1169). S. 50–54. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/21105> (accessed 13 April 2023). (in Ukrainian).

16. Kobieliava T.O. Sutnist ta vyznachennia komplaiens-ryzyku [The essence and definition of compliance risk]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2020. № 1 (3). S. 116-121. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54902> (accessed 15 April 2023). (in Ukrainian).
17. Kobieliava T.O. Komplaiens-bezpeka promysloвого pidpryemstva: teoriia ta metody: monohrafiia [Compliance-safety of an industrial enterprise: theory and methods: monograph]. Kharkiv: PlanetaPrynt, 2020. 354 s. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748> (accessed 30 April 2023). (in Ukrainian).
18. Husakovska T.O., Kobieliava T.O. Vplyv rozmiru zbytkiv vid porushen prav intelektualnoi vlasnosti na protses tsinoutvorennia [The influence of the amount of damages from violations of intellectual property rights on the pricing process]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2014. № 64 (1106). S. 52–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2014_64_11. (accessed 13 April 2023). (in Ukrainian).
19. Kobieliava T.O. Elektrotekhnichna haluz Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [The electrical engineering industry of Ukraine: current state and prospects for development]. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2011. № 26. S. 34-43. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14228> (accessed 10 April 2023). (in Ukrainian).
20. Maslak O., Pererva P., Kobieliava T., Kuchynskyy V. & Illiashenko S. (2021). Efektyvnist informatsiinykh tekhnolohii v upravlinni intelektualnoiu vlasnistiu promysloвого pidpryemstva [The effectiveness of information technologies in the management of intellectual property of an industrial enterprise]. *Bulletin of NTU "KhPI": (economic sciences)*, (1), 53–58. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.1.53> (accessed 10 April 2023). (in Ukrainian).

Pererva P.G. Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Business Economics and international economic relations, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (Kharkiv, Ukraine)

Maslak M.V. PhD, Associate Professor, doctoral student of the Department of Business Economics and international economic relations, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (Kharkiv, Ukraine)

Theoretical and methodological principles of evaluating the market value of intellectual property objects.

The purpose of the article. The purpose of this study is the formation of scientific and methodological provisions and practical recommendations for determining organizational and economic dominants, which become one of the main driving forces for ensuring the effective assessment of the market value of intellectual technologies.

Analyses results. Theoretical and methodological issues of valuation of intellectual property objects are considered. The fundamental principles of IP valuation have been formed and substantiated, which are closely correlated with the accuracy and objectivity of the assessment. For a better understanding of the significance and scope of use of the principles proposed for practical use, their totality is divided into three characteristic groups: the principles of observing the interests of the right holder of intellectual technology, observing the interests of the consumer, observing the laws of the market economy. Two basic components of the value assessment of an intellectual product have been determined - analytical and calculation - a competent combination of which allows to form a scientifically based assessment result. It has been proven that, in addition to the market value, other values of the value of the object of intellectual property are used in scientific circulation: investment, insurance, collateral, installation, investment, and so on. The structure of the life cycle of an intellectual property object is proposed, which includes six stages. The economic characteristics of each stage of the life cycle are provided. The definition of each type of value was formed and the dependence of their value on the stage of the life cycle of the intellectual product, the value of which is estimated, was proved. With the use of the collective expert assessment procedure, specific quantitative results of calculations of various types of value at the stages of the life cycle of an intellectual product were obtained, which are based on the ratio of the market value of the intellectual product and other types of intellectual property value. Practical recommendations are provided on the

possibilities of using the developed methodological recommendations to determine the prospects of possible consumption of an intellectual product at each stage of its life cycle.

Conclusions and directions for further research. *The conducted research allows to evaluate the methodological and scientific-theoretical essence of intellectual property valuation from new positions. The assessment of the value of intellectual technologies, taking into account the stage of their life cycle, is a necessary condition for effective commercialization, that is, their introduction into the process of market commercialization (buying and selling) or use in one's own production and economic activity with the aim of increasing its efficiency. It should be noted that the issues of estimating the value of intellectual property objects and their commercialization are quite complex and require further research to form their reliable methodological and methodical base. Most of the proposals presented in the article are extraordinary, they are proposed for the first time and require further processing, clarification and development, especially in the practical aspect. Therefore, the authors associate the prospects of further research with the systematization of the conducted research, a more detailed consideration of factors, their connection with the industry (economic sphere) of basic use and the further development of conceptual provisions, which are only initially indicated by the authors in this article.*

Keywords: intellectual property, life cycle, valuation, ratio, efficiency, industrial enterprises.

Надійшло до редакції 15 січня 2023 р.